

KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Az országos m. gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják.
Nem tagoknak előfizetési díj:
Égész évre 10 frt, félre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr.

Megjelenik minden szerdán és szombaton.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest (Köztelek).
Kéziratokat a szerkesztőség nem küld vissza.

AZ OMGE. KÖZLEMÉNYEI.

Meghívó

az Országos Magyar Gazdasági Egyesület könyvtárjellegű bizottságának 1896. október hó 22-én d. u. 5 órakor a „Köztelek” tartandó ülésére.

Főtárgyak: A könyvtár jelenlegi állásáról szóló jelentés; a bekötések iránti további intézkedés.

Meghívó

az Országos Magyar Gazdasági Egyesület könyvtárú állományát 1896. évi október hó 22-én d. u. 4 órakor a „Köztelek” tartandó ülésére.

Főtárgyak: A könyvtárú vállalat jelenlegi állásáról, a kiadandó szakművek pótlásáról, a tervezett szakművek elkészítésének idejéről szóló jelentések, a Patria nyomda által felmondott nyomda szerződés iránti intézkedés.

Magyar malomipar.

Az országos statisztikai hivatal a kereskedelmi miniszter kezdeményezésére az ezredéves kiállítás alkalmából egybejuttította Magyarország malomiparának statisztikai adatait és egy tekintélyes fizetelen a napokban becsájította közre. Kétségtelen, hogy malomiparunk a legjelentékenyebb hazai ipar, mely mezőgazdasági jellegű államunknak legfőbb nyerterményeit dolgozza fel, mely nagy kiterjedésénél fogva az egész országban el van terjedve és a mely működésével

évenként óriási mennyiségű gyártmányt állít elő, nagy értéket hozva forgalomba. Ez az ipar általános közgazdasági jelentősége mellett a mezőgazdasági körök közelebről is érdekl, mert a legszorosabb viszonyban áll a mezőgazdasági termények értékesítésével és arra jelentékeny befolyással van. És habár a budapesti nagymalmoknak az őrlési engedéllyel fizött visszalései az utóbbi időkben jelentékeny sérelmét képeztek, ugy a vidéki malomiparra, mint különösen a mezőgazdasági körökre nézve, az egyáltalában nem áll, a mit a statisztikai hivatal közleménye több ízben kiemel, mintha a mezőgazdasági körök a malomipar ellenében ellenséges indulattal viseltének. Sőt ellenkezőleg, senki sincs, a ki a magyar malmok közgazdasági jelentőségét és áldásos tevékenységét jobban méltányolná, mint éppen a mezőgazdasági körök, azonban a budapesti nagymalmoknak oly mértékű kedvezményekkel való felruházása, a melyek nemcsak a vidéki malmok léteérékét támadják meg, hanem a mely kedvezményekkel való visszalései amugy is súlyos gazdasági helyzetünket a buza árának csökkenésével meg nehezébbé teszi, nagyon természetesen lelkesedésünket nem érdemeltek meg.

A magyar malomipar évszázados multtal bír. A malomipar a legelőjezetbebb mezőgazdasági ipar volt hazánkban, nemcsak mivel egyedül nyerterménye mezőgazdasági eredetű, hanem főképp azért, mivel a malomipar egész a jelen század közepéig a mezőgazdasággal szorosan összefüggött és a malomtartási jog, mint királyi haszonvetéll jog a föld-

birtok elválaszthatatlan tartozékát képezte. Mint ilyent a legtöbb esetben magok a birtokosok kezelték, vagy önálló malomiparosoknak bérbeadva hasznosították. Csak akkor, amidőn a malomipar megszünt pusztán a saját, vagy a szűkebb vidék számára dolgozni, csak akkor, amidőn a természetes erőforrások — a víz, szél- és állati erő — mellett a mesterséges erőforrás: a gőz alkalmazása megkezdődött a amidőn a munkaképességnek emelésével a liszt előállításra olcsóbbá, azokivül a közlekedési eszközök szaporodtával a szállítás könnyebbé vált, alakult át malomiparunk egy része nagyiparrá, amely mezőgazdasági terményeink fölőleségét liszt alakjában a külföldön értékesítette.

A magyar nagymalomipar kiváló technikai berendezései, párosulva a liszt anyagát adó buza kiválóságával, hazánk lisztjét a külföldön a legelővesztették és ott biztos piacot megteremtettek, ezzel egyuttal mint egyik legjövődelműbb iparág részére a hazai és külföldi tőkéket biztosított, a nagymalomiparnak hazánkban óriási fellendülést idéztek elő. Addig, a míg ez a magyar malomipar a természetes viszonyok fejődésének megfelelő módon, életföltöltéte a hazai fölőleségek felőrésével és a bel- és külföldön való értékesítésével kiélgeithette, ez iparnak áldásos volta elvitatathatlan. Mihelyt azonban a nagymalomipar ezen tulmenve, a külföldi terményeknek a hazai rovádsra történt mint nagyobb mérvű feloldozása által iparkodott jövődelmét szaporítani, mihelyt ez iparnak létele csak mesterséges kedvezmények segítségével volt biztosítható, mihelyt e nagyipar

MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETE Budapest, V., Alkotmány-utca 31. szám.

A szövöketek czéjja: I. Orosz közev-títés gazdas. felszerelési és fogyasztási cikkek beszerzésénél. II. Mező gazd. termények legelőnyösebb értékesítésénél. III. Hittinyújítás a tagok részére.

Tul- és jég elleni biztosítások közvetítése.

Sürgőnyezim:

Mezőgazd. Budapest.

Hivatalos órá 1/20—1/2 és 2—5/2.

Árjárakir címze:

M. A. V. ny. pályaszdar XX. sz. raktár.

Bismomány osztály.

Hadseregöltás.

Gabonamelás.

Értékarmányok vételle.

Felvezet tőzései kötésük.

Árú-osztály.

Összes gazdasági cikkek a legkiválóbb minőségben.

Mutragyák.

Építkezési anyagok.

Gazdasági vasmennek.

Gyagyú, hízott marha és sertés bismányi értékesítése.

Vetés-mag-osztály.

Mindenemmi felőanyagok megvétele és eladása. Eredeti külföldi magvak.

Heremagvak bérőstólása.

Gazdasági gép-osztály.

M. k. r. államos. gépgyára mezőgazdasági gépeknek szövetései képviselősege.

A „Bergerdorff Eisenwerk” tejgazdasági gépgyár kizárólagos képviselőse.

Adrience Platt & Co. new-yorki kizárólagos képviselőse.

V. Vermor-el-féle Eclair-permetező kizárólagos képviselőse.

Csonka Bánki-féle petrolum-motorok mezőgazdasági képviselőse.

Mindenemmi kipróbált sőt kiváltott gazdasági gép jutányos beszerzése.

Gazdasági gépjövegek, malmok, takarmányos és fűves kaszárak berendezése.

☛ A szövöketek alapszabályait és havonként kétszer megjelenő „Üzleti Értésítő”-jét bárkinek ingyen és bérmentve megküdül. ☛

éppen a részére biztosított kedvezmények folytán a vidéki malomipar léletét látámda meg s hazai mezőgazdasági termények értékesítését veszélyeztetle, megszűnt régi közgazdasági helyzete és áldásos volta helyett károsra vált, a melynek a megfelelő korlátok közé való szorítására a jövőlért érdekében gondoskodni kellett.

Magyarországon az 1894. év végén összesen 20,000 malom volt, ezek között 488 nagy gözmalom, 1235 kis gözmalom, 29 nagy gőz- és vízimalom, 90 kis gőz- és vízimalom, 222 nagy vízimalom, 15,191 kis vízimalom, 5 nagy szélmalom, 707 kis szélmalom és 2033 szarazmalom volt. E malmokban összesen 46.498 egyv. foglalkozkodott, kik között 14.844 volt az önálló iparos, 8438 az üzletvezető és tisztviselő, 20.124 állandó alkalmazott, állandó munkás, a többi pedig napszámos, tanoncz és a gyártelepen kívül foglalkozók száma.

E két irányú adatsopórt legjobban megvilágítja malomiparunk közgazdasági és szociális jelentőségét: és leginkább ad irányt azok fejlesztésére. 14.844 önálló iparos megélhetését biztosította és ugyanannyi kisebb-nagyobb vidéknek szükségletét elégítette ki a malmok számának több mint 90%-ka, csak a többi, nem egészen 10% dolgozhatott már berendezésének kiválósága és gyártelepeinek kiterjedése folytán a kivételre.

Amig azonban az előbbieknél az egyv. munkája, értékesült és a tulajdonos vagy bérlő megélhetését biztosította, addig az utóbbi kategóriánál a nagytöke érvényesítette befolyását, magának busás jövedelmet biztosítván s alig egy néhány ezer munkámber ideiglenes megélhetésél eredményezte. A malomipar szempontjából tehát helyes politikának azt kell tartanunk, hogy az önálló iparosok megélhetése és boldogulása e kisebb ipar-telepek kedvezményezése által biztosítsák, mert a nemzet munkás népességének fenntartása és szaporítása társadalmi és nemzeti politikai szempontból fontosabb, mint milliónyi tökékek egyhány tulajdonos részére való gyümölcsözletése. Ehhez járul még az, hogy a vidéki malomipar terményeit a közvetlen vidéken leli, tehát létalapja a legtermészetesebb, melyen túl neki terményei értékesítésére gondolnia nem kell. Az eddig folytatott malomipari politika azonban a vidéki iparnak ezt a legtermészetesebb életfelfogását látámda meg. A nagy malomipar és első sorban a fővárosi, a részére biztosított kedvezmények által abba a helyzetbe jutott, hogy a vidéki malomipar nemcsak felvette a konkurrencziát, hanem sok helyütt azokat saját vidékük piacairól kiszorította és létélük alapját megtámadván, azt lehetetlenné tette. Ezt bizonyítja az, hogy az 1885-iki malomipari statisztikai összeállítása óta az önálló vidéki malomiparosok száma 20,727-ről 14,844-re szállott le. Vagyis a nagy malomipar, a melynek áldásos volta éppen abban rejlett, hogy

nyersterményeink fölöslegét a külföldön értékesítette, a hazában vette fel a konkurrencziát, a külföldön pedig — habár kivételnek az abszoluto növekedett — azzal alábbhagyni volt kénytelen.

Lisztkivételünk 1885-iki 3/4 millió métermázsáról 6.5 millió métermázsára emelkedett, ez a 3 millió emelkedés azonban egyedül Ausztriára esik, mert oda 1885-ben 2.3 milliót szállítottunk, 1895-ben pedig 5.3 millió métermázsát. Ez annak a jele, hogy malomiparunk fejlődése tulszárnyalta Ausztriát, mert kivételünk búzában csökkent, lisztben emelkedett, Ausztria szükségletét lisztben elégtvén ki. Erre vezethető vissza Ausztriának olyvehemens igaztása a magyar malomipar ellen. A vámtöföldre irányuló kivételünk azonban egészen véve hanyalott. És ennek meg is van a maga természetes-oka. Ez az okot pedig nem is eszéljük ki és nem is most veletlünk fel, hanem megmondja azt a budapesti kereskedelmi kamara 1887. évben kelt jelentése. A jelentés a magyar malomipar helyzetéről és jövőbeli fejlődéséről a következőleg nyilatkozik:

„A magyar malomipar virágzása, a belföldi gabonatermelés nagy mérvei mellett, különösen a magyar buza kitünő, sulyos és acélos minőségén alapzik, a melyben, a magyar buza olyan lisztet szolgáltat, melyet semmi más Oremény felül nem mul. Mióta a busazükséglet a malmok felszaporodása következtében megnövekedett, ezzel egyidejűleg pedig a buza ára, a honi mezőgazdaság javára, tetemesen emelkedett, elannyira, hogy nem rjkán a malomipar jövedelmözögeise is kérdésessé válik; mióta a rossz termésk arra kényszerítették malmainkat, hogy külföldi, főleg oláhországi búzát vegyünk, a behozott gabonára vetett malmok előbb ideiglenes, majd végleges megszűntetése pedig a behozatalt még tetemesen meg is könnyítette: kísérletek tétettek a magyar búzának külföldi, főleg oláhországi búzával való keverésére, sőt némely malom tisztán oláhországi búzát is kezdett dolgozni, azon hamis feltévesből indulván ki, hogy a malom kitünő technikai berendezése mellett a nyerstermény minőségének gyengébb volta nem fog bajt okozni. De ítem gondolták meg, hogy malmaink berendezése éppen a hazánkban termő nagy sikérátalmu buza következménye, mint a melyhez az u. n. amerikai magas, vagy dararóls alkalmazva van; nem gondolták meg, hogy a nyugati államoknak nagyon előrehaladott mohárai azért nem igaz utánaznak a mi örési módunkat, mivel azokkal nem sokra mennének sikerben szegény, puha búzájuk mellett, melyből a legjobb örési mód sem csinálhat kémany darát; végre nem gondolták meg, hogy keményítő gyáraink azért nem használhatók az oláhországi búzát, mivel ez csak kevés és rossz sikér tartalmaz.

A kísérleteket tehát, a melyek tisztán oláh buza örésére irányultak, hatá-

rozottan elhibáztotaknak mondhatjuk. Ezek azért nem egy malom nagy veszteséggel fizette meg pénzben és jó híreben. Azonban bizonyos határig keverni lehet.”

E tapasztalatok eléggé tanúsítják, hogy milyen egészséges jó alapon nyugszik a mi malomiparunk és kitünő belmők még az is, hogy a magyar gözmalmok olyan közgazdasági különlegeségek, amekyek csakis a mi földünkön állhatnak fenn, hol helyes kezelés mellett közvetve és közvetlenül nagy áldásnak lehetnek kuforrásai. Sőt a magyar gözmalmok példaszeri technikai berendezése és kezelése még azt is lehetővé tette, hogy a sokkal gyengébb minőségű oláh buza segítségével is kitünő liszt nyersesék, noha nem olyan, amilyen korábban tisztá magyar búzából nyereték.”

A budapesti ipar- és kereskedelmi kamara tehát megmondja az indokot, a mely a magyar malomipari terményeknek a külföldön való terfoglalását előidzte. Ez az indok ma még inkább áll, mint az előtt, a midőn még csak kísérlet számba ment az oláh buza keverése. A kivételi malmok a magyar liszt hitelét maguk rontották meg a vámkülföldön, ez nekik külön megköszönni nem kell. Akkor tehát, a midőn az oláh buza keverésével a magyar liszt elfoglalt külföldi piacait elveszítették, akkor, a mikor a vámtmes buza behozatálával a magyar buza árat lenyomták — és a hazai vidéki malomiparnak igazságtalan konkurrencziát teremtetlek, a magyar mezőgazdákknak azon kívánságát, hogy az egész közgazdaság kárára élvezett kedvezményeket megszüntessenek, a malomipar elleni animozáltsá senki sem azonosíthatja, legfeljebb azok, a kiknek cirkulusait e kivételünk teljesítése keresztezi.

Hogy különben a nagy malomipar oláh buza nélkül is jövedelmező, azt a statisztika világosan mutatja, a midőn az 1880—1895 évi tízonnév é alatti időben a budapesti malmok hétszer érték el 10% fölötti jövedelmet, a melyeknek legnagyobb része az örési engedély életbeletétele előtti időre esik. A vidéki malmok ellenben távolról sem érték el a budapestiek jövedelmözögejét, a mely még 1894-ben is 6.59%-volt; jéletül annak, hogy a malmok által hangzotlatott panaszok tulzotlak.

Röviden ezekben változtak a malomipari statisztika főbb eredményeit és azokhoz fűzött eszméinket. A magyar malomipar jelentékeny ága közgazdaságunknak, ameyet ápolni, fejleszteni nemzeti kötelesség, de csak addig, míg ez a természetes eszközökkel lehetséges, csak addig, míg a malomipar briliáns helyzete a mezőgazdaság és a vidéki malomipar veszedelme nélkül fentartható. Ugy lát-szik, hogy a fővárosi malmoknak adott kedvezmények nem igazoltak sem az általános közgazdasági, sem a malmok helyzete által. Az egészséges fejlődés nem a budapesti malmoknál keresendő, hanem a vidékieknél, amekyek hivata vannak saját vidékük szükségleteit fedezni, saját

vidékük terményeit felőröli és értékesítik. A malomipari politikának a jövőben tehát a vidéki malomipar megerősítésére és fejlesztésére kell irányulnia.

Sz. Z.

EZREDEVES KIÁLLÍTÁS.

Bosznia és Herzegovina mezőgazdasága a kiállításon.

Bosznia és Herzegovina mezőgazdasági kiállításának különös érdekességét kölcsönöz az, hogy párhuzamos mutatója az okkupált tartományok régi s új mezőgazdasági viszonyait, vagyis Bosznia mezőgazdaságát az okkupáció előtt és után. Első tekintetre is feltűnik azon óriási haladás, melyet a boszniai tartományi kormány e téren, viszonylag rövid idő alatt elért. A mivel „nyugat” vívmányaival találkozunk itt lépten-nyogyan, anélkül azonban, hogy Bosznia „keleti” jellegét elvesztette volna.

A szorosan vett gazdasági kiállítás a bosnyák iparcsarnok három nagy termét foglalja el változatos, gazdag, tanulságos s reánk nézve sokban idogenszerű anyaggal.

Az első tereben azonban szembe tűnik az egyik főfalat elfoglaló lépezőtest állványon elhelyezett *gazdasági magvak gyűjteménye*. Az állvány 15, folytonosan keskenyödő lépcsőből áll; minden egyes lépcső 100–100 méter tengzsin feletti magasságban felel meg. A bemutatott termékek tehát természetes helyük magassága szerint 100 méterűl 1500 méter tengzsin feletti magasságig vannak elrendezve. A legelső lépcsőn vagyis 1500 méter tengzsin feletti magasságban csak egy terményt látnak kiállítva s ez a *hegyi zúd*; ezt követi 1400 méter magasságban a közönséges nagy gazdasági rozs, majd a tönkölty s kétszoros, 1000 méterűl 800, 900-nál a tengri, hajdina, bab, lóbab, buza, 700-nál a kender, len; 700-nál a kétszoros árpa, köles, spejrczók, 400-nál a lencse, 300-nál a mák, 200-nál a muhar s buzér természetű. A gazdasági termények ilyenén bemutatása nemcsak érdekes, hanem egyúttal tanulságos is. Az állvány alatt állati Kravie Hugó magán kiállításának gazdag buza-, árpa- s zabkalisz-gyűjteménye foglalja el. Két állványon vannak a tartományban előforduló babfajták 69 üvegben s a termények magvai 120 üvegben felölvelel a legváltozatosabb anyagot a gabonafélék, káposzka, takarmány- és ipari növények csoportjából.

A szőlőművelés körében a szőlőszarvaspóráds módjai s a különböző eljárások közül tökések vannak bemutatva, így többek között a boszniai szokás szerint karó névelék nevelt tökések, egy, két és három éves korukban. A szőlőművelésre, mely különösen Herzegovinában, a dohány mellett, a nép jóléteinek legfőbb forrását képezi, a tartományi kormány nagy gondot fordít. Az országos kincstári szőlőlepről éventek körülbelül 280000 db. szim szőlőszarvaspórádsra, az okkupált területek számára kiválóan alkalmas szőlőfajtából. A peronospóra terjedésének megakadályozására 360 db. permetezőzt osztottak szét nagybőrdára ingyen, a hozzávaló anyaggal együtt. A filoxérra behurcolásának megakadályozására hozott rendelkezések szigorú kivétel nélkül közzétételre, hogy a bosnyák-herzegovinai szőlők e veszélytől mindez ideig megóvottak.

A szőlőművelésre használt terület a megszállás óta 1894-ig 4500 hektárról 5760 hektárra szaporodott, az e területen termelt szőlőmennyiség pedig 3,958,986 kilogramm (évente) átlag 7,059,319 kilogramma. A bortermelés

1890–1894-ig évente átlag 46,599 hektolitert rug.

A *gyümölcsfa-tenyésztés* körében a kincstári gyümölcsfa iskolákban nevelt különféle vadonczok, dugványok, nemesítések, olajfa, gránátfa, operfa, fügefá stb. vannak bemutatva. Igen gazdag a természetes s aszalt állapotban bemutatott gyümölcsöknek gyűjteménye és pedig gesztenye, dió, mogyoró, mandula, narancs, kenyérfé-gyümölcs, gránátalma; az aszaltványok közül meggy, cseresznye, körte, füge, alma s különösen nagy számban aszalt szilva, mely többi az okkupált tartományok egyik legjelentékenyebb jövedelmi forrását képezi. Ehhez sorakozik a gyümölcs-iz és gyümölcs-pálinkák gyűjteménye, melyekben szintén a szilvalekvár és a szilvium (rakja) dominálnak.

A gyümölcsfa-tenyésztés előmozdítására az országban 3 kincstári gyümölcsleveslet és egy faiskolt állítottak fel, melyek évente körülbelül 40,000 db nemesített gyümölcsfát és 50,000 db vadonczot osztanak ki, részint teljesen ingyen, részint igen mérsékelt árú. A kisebb helyi szakszervezetek támogatásából 179 kincstári iskola gondoskodik 19,043 hektárrányi kert területen ez idő szerint 186,051,777 kg szilvát termesztnek, mi a 10 év előtti mennyiségnek jóformán ötszörösét teszi. Az aszalkó okserűbb berendezésével az aszaltványok minősége is tetemesen javult, és hogy a tartományi kormány által beszerzett legjobb rendszori aszalkó melyk értékben terjednek el, arról egy nagy tétel nyújt felvilágosítást (a középső tereben foglalja el).

A középső tereket a különböző gazdasági, borászati, méhészeti, tenyésztési eszközök, állati termékek s a helyenytésztés foglalják el.

A *mezőgazdasági eszközök* minőség 2–2 csoportban vannak bemutatva és pedig az egyik csoportban a régi beföldi, a másikban az újabban használt modern eszközök. Az eszközgyűjteményben feltaláljuk a gazdasági kézi eszközök, a tenyésztési, gyümölcstermelési és értékesítési, a szőlőművelési, szarvaspóráds és földművelési eszközök csoportját. Az itt látnak csakmál német, szarvaspóráds annak a régi és új talajművelő eszközök és gépek, melyekre az érdeklődők figyelmét ez utal is felhívom, mert igen érdekes összehasonlítható anyagot szolgáltatnak. Itt láthatjuk a régi boszniai „raló” mellett a Sack-féle acéldeket, az egyszerű egytűzű faburona mellett a legújabb vasburonákat s láncfogókat; ugyancsak itt van a régi római esata-cokisira emlékeztető széles várgyúri fakocsis, a sajátságos alaku járművek stb. A régi primitív szőlőművelő s pinczegazdasági eszközök mellett a legmodernebbek; a fából házilag készült tenyésztési és kézi eszközök mellett, a bádorgól s acézből készült új modern eszközök; országos és darabos stb. s új világ, melyet látni kell, mert eloszlása igen hosszadalmas lenne.

A modern gépek és eszközök elterjedésére, az országos kormány nagy gondot fordít. Ezen ezébből a gépeket s eszközöket nagyon mérsékelt árú, borszerűen árul, hittele adja a kincstári vállalkozásoknak s az országos örökösök. Ez uton az előbb említett ö-boszniai rálót s a primitív feketét, főleg Bosznia északi vidékein teljesen kiszorította a modern vaséke. A hitelnyújtás útján beszerzett ekek száma ez idő szerint mintegy 2000 darab.

A hitelnyújtás útján beszerzett többi mezőgazdasági eszközök közül felémeltető a kincstári kényes rendszori borona, 180 db répanivelő, 120 db Cazenille-féle szilva-szaló s mintegy 400 db egyéb gazdasági eszköz.

A középső tereket falait beföldi s külföldi *birdek* gapjas bundái borítják a raezák, merinók s a perza bőrfarkú juhok csoportjából. Ugyancsak a falakat

diszítják s beföldi marha, juhok, kecskék és sertések kidolgozott koponyáinak tipikus gyűjteménye.

A *selvényhagyománytűztés* a különböző vidékeken termelt buzák s azok feloldozott nyers termékei; a méhészeti pedig különböző méhek és pedig ákák, hadra, virág, ősz, erdei, réti stb. mék képviselik, bizonyosság annak, hogy ezen előszörban is a nép jólétét emelő ákakra is kiváló gondot fordítanak. A selvényhagyománytűztés eredménye az országban szederfajlításra különösen alkalmas helyein 17 szederfajliskolt állítottak fel. Eddigéig mintegy 250,000 db szederfát osztott ki a tartományi kormány.

A harmadik tereben a *kincstári mezőgazdasági gyűjtemény* s *szőlőművelés stb. állomásoknak gyűjteménye* grafikonjai, kartogramjai, tanulmányai s különböző színezett fényképei vannak kiállítva.

Ezen csoportos kiállításból kiemeljük az egyes állomásoknak albumok alakjában bemutatott gazdasági és építészeti tervjairait, a tartományi kormány vezetésű osztályok által mutatott és tárgyalt 2 mutatóban. Az egyes állomásoknak színezett fényképeit a boszniai népéletéről, a gazdasági udvarokról s istállókról, a Boszniában honos hasznos és igis állatokról, tenyészmen- és számarakról.

A tereket főfálát a tartományi művelési ágait feltüntető nagy térkép foglalja el. Boszniának és Herzegovinának összes, mintegy 5,102,700 hektáryi területéből, a megosztással idején becsült szerint esset: termelőföld s legelőre 1,811,300 hektár, erdőre 2,727,300 hektár, jelenleg van termőföld s legelő 2,335,594 hektár, erdő 2,681,910 hektár.

A művelés alatt álló területek, mely a megosztással óta mintegy 525,000 hektárral növekedett, csak: szántóföld 1,080,248, kerte 39,413, réte 381,246, azölve 5760, legelőre 929,226 hektár.

Igen érdekes, hogy míg 1888-ban *északi vetéssel* 81,277 hektár, *tavaszra* 231,227 hektár volt bevetve, addig 1890–1895-ig átlag 1,242,246 hektár, *tavaszra* 401,464 hektár volt bevetve.

A kincstári gazdasági állomások nagy értékben foglalkoznak a növényfélések honosságával s vetőmag termelésével; ez irányú működésüket a telepeken természetesen növények magvainak gyűjteményével mutatják be.

Ezen állomások tevékenységét folytán terjedt el a cukoripartermelés különösen a *dona-tuzlai* körületben igen mértékben, hogy részvénytársaság cégkormányát is állíthattak. A cukoriparra természetesen az ország északi vidékein való meghonosításával, Herzegovina déli részében a burgonyatermelés honosságával, az országos szarvaspóráds javítására, alkalmas helyeken magyar, eszák és skót árpát osztottak ki a gazdasági állomások. Ezen állomásoknak azonkívül az is a feladatuk, hogy tenyészhelyű szőlőjainak az országos marhatenyésztés céljaira szükséges tenyészmarhákat. Azonkívül körülbelül 100 paraszt ifjú oktatának látván éves iskolákban az oktatás mellett. Az állomások egyrészt, mint ismeretes berendezett hazai gazdaságokkal van összekötve. Ha mindezeket kívül feleltem, hogy az országos kormány éventek biakkiallításokat, lövésversenyeket rendez, eskütelőket alakít, baromfiellenyűző intézeteket alapít, paraszti-művelési gazdaságokk, rendez stb. nem is csodálkozhatunk ama sikerben, a melyeket a gazdaság terén oly viszonylag rövid idő alatt elérni képes volt. A tartományi kormány feladatát a nép anyagi jólétének emelésében keresi, s ezzel a nép jólétének biztosítja minden más téren is. K. K.

GAZDASÁGI IPAR.

Rovatvezető: Zalka Zsigmond.

A szőlőtörkölly értékesítése.

A borkészítésnél többféle melléktermény nyerünk, a melyeket ott, a hol a termés nagyban történik, maga a termelő nagy haszonnal értékesíthet. Ilyen melléktermények: a kiszajtott törköly, a nyers borkő, a seprő. Ezek közül a legkönnyebben, kevés befektetés mellett értékesíthető a törköly. A következőkben legyen szabad az értékesítés módját röviden tárgyalni.

A törköly elsősorban is felhasználható törkölybort készítésére. Az 1893. XXIII. t.-cz., a mely a törkölybort következőképp definiálja: "Törkölybort az az ital, a mely a friss szőlőtörkölyben maradt boralkatrészeknek cukros vízzel való kivonása útján átcrésztéssel állítanak elő."

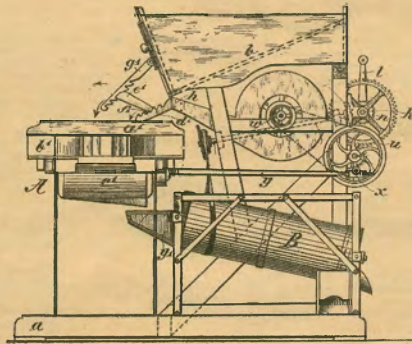
A szőlőtörkölyben a kiszajtott után még vissza marad tetemesebb mennyiségű

A cukorviz készítéséhez legjobb a fehércépezukrot használni. A feloldás céljából a cukrot darabokra törve, a fellemegett vízzel feloldjuk. Ezen fellemegett vízzel szőlőt a must kivánt főfokának a beállítására.

A már egyszer petiotizált törköly újra felhasználható törkölybort készítésére. Ez azonban esakis jobb minőségű törkölynél ajánlatos, minthogy a rossz minőségű törkölyből, a második kivonásnál már igen silány minőségű bort nyerünk.

A petiotizált törköly ha 15—17 suly százaléka cukor lesz a cukorzásra felhasználva, már megfelelő bort szolgáltat. Hogy 1 hl. cukoroldat készítésére mennyi cukor és mennyi víz használandó fel, arra nézve felvilágosítást nyújt a következő táblázat.

A cukoroldat készítésére szükséges tartalom	1 hl. cukoroldathoz szükséges mennyiség kg.	
10	9'86	93'95
11	10'89	93'31
12	11'93	92'67
13	12'97	92'03
14	14'02	91'38

298. Ábra. Konkolyválasztóval kombinált gabonaszitógép. (Oldalnézet.)

cukor. Ezenkívül vissza marad a törkölyben az extraktív anyagoknak nagyobb része. Kézen fekvő dolog volt tehát, az enyagokat értékesíteni, a mi igen egyszerűen cukros vízzel kivonás és az így nyert mustnak átcrésztése által eszközölhető. Ezen eljárás feltalálója Petiot chammy földbírtokos volt, a kirlő az egész eljárás petiotizálásnak nevezetett el.

A petiotizálásnál az első és fődolog, a törkölyt a levegőtől lehetőleg elzárni. Ha a törköly a levegővel hosszabb ideig érintkezik, úgy a belőle készített bort kellemetlen nyers tiz kap, e mellett azonban megtröföndhetik, hogy a törkölyön a legalkalmasabb apró organizmusok elszaporodnak s kerülnek a borba s azt esetleg teljesen ihatatlanná teszik. Ez okból a törkölyt, a mint az a sajtóból kijön, azonnal le kell a cukros vízzel önteni. Ha a törkölyt borkészítésre csak felhasználni, úgy azon eljárást, hogy a kivett törkölyt felvissza újra a sajtóba tessz s kipréselik, mellőzni kell.

A második feltétel, hogy jóminőségű törkölybort nyerjünk az, hogy az erjedés gyors lefolyása, erőlyen legyen. Ezt igen könnyen el lehet érni, ha a cukoroldatnak egyik része fellemegettik, a szután a hidegvízzel összekeveredik.

15	15'08	90'72
16	16'14	90'06
17	17'21	89'38
18	18'30	88'70
19	19'40	88'04
20	20'49	87'38

A petiotizáláshoz a cukor helyett alkohol is felhasználható. A szeszezésére az 1893. XXIII. t.-cz. a 95%-os tiszta szesz, vagy a cognac használatát engedélyez meg. Az így készített bor *esiger* vagy *lőre* név alatt hozható forgalomba. A esiger vagy lőre sohasem oly jó minőségű, mint a törkölybort, minthogy vonatyanaga csekélyebb, savtartalma kevesebb. A savtartalmat a esigerkészítésnél — de ha szükséges a törkölybort készítésnél is — növelni lehet oly módon, hogy a víz heklotterjéhez 100—150 gr. borkőssav adatik.

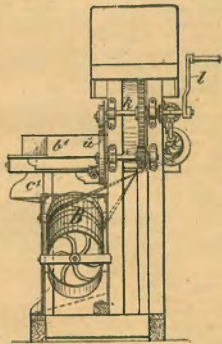
Hogy a esigerkészítésnél 1 hl. vízhez mennyi szesz adandó, az mindig attól függ, mely alkoholtartalmu bort akarunk készíteni. Természetes, hogy a szesz vagy cognac hozzáadásánál mindig tekintetbe kell venni a szesz, vagy cognac erősségét.

Úgy a kiszajtott, valamint a már törkölybort, vagy esigerkészítésre felhasználott törköly is felhasználható törkölypálinka ké-

szítésére. A törkölyben ugyanis még mindig tetemesebb mennyiségű elerjeszhető cukor illetve a esigerkészítésre használható alkohol van. A cukor kiejrésztés után szintén alkoholt szolgáltat. Az alkohol tartalmazó törkölyt legelőször, egy aromatiszus, sok borolajat tartalmazó szeszess italt nyarunk, a mely kelő érlelés után itható, vagy pedig borjapálinka, likőrkészítésre használható fel.

A törkölypálinka készítése legelőször a szüretelés befejeztével, a téli hónapok alatt hajtható végre. E célból a törkölyt, amint az a sajtóból kivették, konzerválni kell. A konzerválás céljából a törkölyt azonnal, a mint a sajtóból kivették, fadákba vagy cementből készült edényekbe kell tenni s jó erősen leipratni. Lehet azonban a törkölyt földbeásozott verembe is bevermelni, e célra azonban lehetőleg agyagalattalban készítettessék a verem, s oly helyen, a hol a víz belé nem juthat.

Akár fadákban, cementedényekben, vagy pedig veremben konzerváljuk is a törkölyt, a főfigyelmet arra kell fordítani, hogy abból a levegő minél jobban kiiprotassék, ha ez megtörtént, úgy a törkölyt a levegőtől

299. Ábra. Konkolyválasztóval kombinált gabonaszitógép. (Látó keret.)

el kell zárni, a mit úgy érünk el, hogy a fadákak, vagy cementedényekben lévő törkölyt 20—30 cm. vastag agyagréteggel befodjuk s lesulykoljuk s végül az agyagot megnevedesítve Kisimijük. A verembe ellett törkölyt szintén 20—30 cm. vastag agyagréteggel fodjuk be. Ha a törköly a levegőtől nem lesz tökéletesen elzárva, úgy megkezesedése vagy pedig e mellett még tej és vajsav erjedése is átmehet, a midőn is értéketlenül válik.

Minthogy a konzervált törkölyben a cukor elerjed s az erjedésnél szénsav keletkezik, gondoskodni kell arról, hogy a kifejlődő szénsav elszállhasson. Ezt úgy érjük el, hogy a törköly közű betáprás alkalmával 5—6 cm. átmérőjű, gumbugyó pónákkal állítunk, a melyeket szután a beföldelés után kihuzunk.

Ha a konzervált törköly fölbontatik, úgy azt azonnal le kell destillálni, nehogy a törköly megkezesedessen s a keletkezett alkoholt szénar részben eladhatjuk.

A törköly leparálásánál különböző készülő törköly közönösges, kavaró-készülékek el-látott közvetlen tüzelesi kis üstön; ledestillálható továbbá gökár, akár kis üstön, akár a költetősebb rendszerű rektifikátorral és

deflegmatorral ellátott lepárló-készülékek. A kinek szeszgyára van, az a törkölyt ledesztillálhatja Pistorius, vagy Schwarz-féle főző-készülék stb.

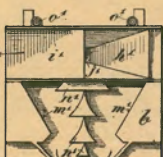
A pálinkanyeremény a törköly minőségétől függ. Minél jobban ki lett a törköly sajtolva, annál kevesebb pálinkát lehet belőle égetni. Nagy átlagban 100 kg. törkölyre 7-9 liter 50%-os törkölyszeszt lehet számítani.

A törkölypálinka értéke függ első sorban is a felhasznált anyag minőségétől. Elromlott törköly rossz pálinkát ad.

Függ továbbá a szőlőfajtától. Jobb fajta, zamatos szőlő törkölye job minőségű szeszt ad, mint a silányabb, kevesebb zamattal bíró szőlőfajta.

A nyers szőlőtörköly nem éppen kellemes ízű a torkot karcolja. Zamatja esékely. Hogy sima ízt, kellemes zamatot kapjon, érlelni kell, a mit hordókban 1-2 évet való kezelés mellett érnek el. A kezelés alatt a törkölypálinkát néhányszor le kell fejtetni, hogy a levegővel érintkezék.

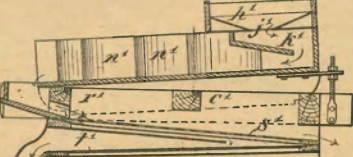
A kifőzött törköly feltakarmányozás útján értékesíthető. —a-d.

210. ábra. Ostályozó keret.

211. ábra. Ostályozó keret.

212. ábra. Konkolyválasztóval kombinált gabonatisztítógép. (Mészec a szitaszékrennyel át.)

GAZDASÁGI GÉPÉSZET.

Konkolyválasztóval kombinált gabonatisztító-gép.

Ennek a gépnek célja a tisztátalan gabonát egyszeri átbesztés után lehető rövid idő alatt tökéletesen megtisztítani.

A gép (208. ábra) három foalkott részből áll: az állványzat nyugvó garatból (b), a rázóból (A) és a trierből (B).

A garat, melynek fenéke hátrafelé lejtős, hátul tologatóval szabályozható kiömölő nyílással bír. A tologató beállítására egy állító segmenntel rögzíthető emelőkarral történik. A tologó garat alatt az állványzatban a szélkérek úgy van elhelyezve, hogy fuvnyílása éppen a garat kiömölő nyílása alá esik. A garat-állványzat baloldali alul vas-állványzatban a trier van elhelyezve, mindkettő mögött pedig a 4 fargóra megerősített rázószékrenny felül helyezve. A gép hátsó része az állványzat mellső részén levő csapagazató tengelyvel történik, mely az (D) forgatóval kézi erővel vagy motorikus erővel is mozgósítható hozható. A (E) tengely egy nagy homlokereket és egy kis pengereket hord. A nagy homlokereket a tengelyvel párhuzamosan és alacsonyabban elhelyezett tengelyen ülő kis homlokerekkel

kapcsolódik. A tengely túlsó végén egy kis szájkorong van, melyről a trier mozgatása keresztet szíjhajtással történik. A tengely bal végén elhelyezett szájkorong (w) nyitott szíjhajtással a szélkérek (w) korongát mozgatja. Az (u) szájkorong egy forgatószerpál (c) van ellátva, melyre egy hajtrúd (y) van ágyazva, ez a (A) rázószékrenny csuklósnak van kapcsolata hozzá, úgy, hogy ily módon az (w) korong a rázószékrenny is mozgósítható.

A rázószékrenny, mely egy igen intenzív alternatív mozgásban vesz részt, három alkotó részből áll, ugyne mint (e) béomló esztornából, az alatta elhelyezett (b) osztályozóból, az ezalatt található (c) szitaszékrennyből.

A gabona a garat nyílásából egy a szélkérek fuvnyílása alatt elhelyezett (d') esztornába ömlik, úgy, hogy itt hathatós tisztáltsággal találkozik, mely a könnyebb tisztáltságsokait, egy ellenkező lejtésű esztornán (e') hajítja föl. Ezen (e') esztornára alul egy keresztiradcska (f') segítségével a (d') esztornára fogazott szeleiben nyugszik, míg felül egy a garat tologatójára megerősített fogazott rudacska (g') által tartatik. Mindkét esztornára tehát az (a') béomló esztornára fölött fekszik, mely hosszirányban az osztályozó (b) jobboldalán fölötté foglal helyet.

Az osztályozó a baloldalon a szitaszékrennyen fekszik föl és munka közben a jobboldalon az (e') eszav (1. 210. ábra) segítségével többé-kevésbé megemlelhető.

Ezen osztályozónak működése a rázás által egy egészen sajátosos hatásban nyilvánul. A gabona t. i. a (k) elosztószékrennyel egyenletesen jut a hasabok konkáv falai és a belső falak közé, melyek között ide-oda sodortatik. Ezáltal a súlyosabb magvak elválnak a könnyebbektől. Az előbbieket a hajlás irányában (tehát balfelé) az utóbbiak felé (tehát jobboldal) elmozdítják, hol az osztályozó jobboldali oldalánál a (c) nyílásán át kihullanak. Ezen nyílások az osztályozó fenekénél kissé magasabban fekszenek, nehogy a súlyosabb magvak is kiesessenek, hanem a könnyebbek közvetlenül a nyílások alatt összehalmozódásuk által mintegy utat készítenek nek maguknak. A súlyos magvak az osztályozóból (c) szitaszékrenny garatjára (1. 212. ábra) esnek és innen az (e') nyíláson a szitaszékrenny felől szitapajzára hullanak. A székrenny t. i. áll fargatokon nyugvó székrennyből, melyben két különböző kőtési és ellenkező helyeken (s' és t') szitalapok vannak elhelyezve, melyek a gabonát kőttől, földtől, szitát tisztítják meg; az (s') szita durvabb kőtési és jobb felé eső hajlással bír, úgy, hogy ettől jobbra csak a tisztáltságsok

A nehezebb magvak a (d') esztornán át a béomló hely (a') mellső garatszéri részében (k) (1. 210. ábra) míg a könnyebb por- és polyarészek stb. az (e') esztornán fuvatnak ki vagy pedig hátul a béomlósi hely hátsó részeibe (v') hullanak. Az (f') rész hátrafelé eső ferde sík, mely a hosszirányban eltolható, ezen eltolásnak szükségese akkor lép föl, hogyha az (e') esztornán meredekebbre kell állítani a gyosabb munkabeszélekből alkalmazott erősből szél miatt. Az (e') esztornának meredekebbre állítása a (g') fogasrudacska segítségével történik. A súlyosabb magok a béomlósi hely (k) részéből a (j') fenéknyíláson át az osztályozóba és pedig annak jobboldali trapéz-alakú elosztó (k') szekrényébe jutnak és innen a fenéknyíláson át jutnak csak az osztályozó fenekére (1. 212. ábrát). Az osztályozó egy alacsony felül és baloldaltól nyitott székrenny, a mellső és hátsó belső falai (m') zeg-zug alakban a jobb oldal felé divergálnak, míg a középen háromoldalu (n') hasabok sorozatát látjuk oly módon elrendezve, hogy ezen prizmák — melyek mindenképpen két konkáv és egy sík oldalalappal van határolva — a konkáv felületük által képezett élükkel a jobboldali felé állanak, míg a sík és egy-mással párhuzamos oldalajkai bal felé néznek, az átellenben fekvő élük pedig mindig a következő prizmák sík felületéhez csatlakoznak; a hasabok a jobb oldal felé növekedő keresztmetszettel bírnak.

(kavicsok, földdarabok stb.) távolodnak el, míg a magvak átszűnnek és az alatta található vezetékezen át a bal felé eséselő bíró lejtés és finom (e') szitalap jobb részébe vezetnek.

Ezen (t') szitán át csak is a finomabb tisztáltságsok esnek át, melyek ismét egy alatta elhelyezett (e') vezetőlap segítségével jobb felé vezetnek el. A gabonamagvak, melyek már most csakis búkányonyol és egyéb gömbölyű magvakkal vannak keverve (f') szitáról a (n') irányú lemez alatt levő előrefelé lejtős fenékel ellátott (v') kamarába esnek, melynek mellső nyílásán át a (B) trier (e') beomlógaratjába jutnak. A trierben a már tisztított gabonamagvak kiválasztása a már ismert módon megy végbe.

Ily módon kombinált gabonatisztító-gép munkabeszéleste (b) ly hasonló gép kombinálása által fokozható. Épp úgy a rázó is más hasonló gépeknel is nyerhet alkalmazást.

A gép által elért gyakorlati eredmények tekintetében adatok ezideig nem állnak rendelkezésre. Tudomásom szerint az állami gazdasági gépészleti állomásnak be lett küldve kipróbálás és véleményadás céljából, a próba eredménye azonban mindezeidig nyilvánosságra nem jutott.

A gép a kiállítás gépcsarnokban ki van állítva. O. z.

Egy káros és sérelmes intézkedés a mezőgazdasági szeszgyárak adómentessége tárgyában.

A földművelésügyi miniszter f. év elején Sáros vármegyé közönséghez intézett levelében egy ilyen káros és sérelmes intézkedést kioldott, mely ha érvényben marad, a még megynékben tengődő szeszgyárak működésben maradását lehetővé fogja tenni. A rendelet szerint a kormány a mezőgazdasági szeszgyáraknak az 1890. évi XIII. t.-cz. 3. §-ában biztosított kedvezményt egyedül minden esetben adja meg, ha a gyár a technika most követelményeinek megfelelő berendezéssel fog birni, jobban, ha a jelenleg alkalmazásban levő lejáró készleket folytonosan működő lejáró készlekre, a burgonyázó pedig burgonyamosó géppel fog kicserélni.

Ezen, a szeszgyártást egyenesen bebiztosított rendelő leirat nagy megrögzöttséget keltett a vármegyé gazdái közt, de az intéző körökben is, mivel mindnyájan ismerve a mezőgazdasági szeszgyáraink nyomorúságos helyzetét, azon esodakoztak, hogy lehet az csak feltételezni, hogy a szeszgyárulajdonosok 6—10 ezer ft ut befektetés képesek volnának tenni s a mellett még folytani a vesztésig járó szeszpárt.

Gazdasági egyesületünk igazgató választmányát a „Köztelek”-ben is közölt felterjesztést intézett a földművelésügyi kormányhoz, melytynyűn hó 6-án az igazgatóválasztmány kiküldötté a földművelésügyi miniszternek személyesen adtak át. Felterjesztést intéztünk az O. M. G. Egyesületéhez is, sajnos — eddig jogos kérelmünk nem elegendő tárgyalás alá jutott, hanem a felterjesztés másodlatát az országgyűlésnek is, melyek működési területén szeszgyárak léteznek, de eddig — két egyesület kivételével — egy sem tette sérelmes panaszainkat magávé.

Azt hisszük hogy valószínűleg azért, mert a társgyűléseket a nyári szünidő alatt nem tartanak üléseket, s így jobban megérthetők felterjesztésünket; kérjük azonban e helyen is, hogy ki nem maradjon a tárgysorozatból kérelmünk tárgyalása, ki nem maradjon azért, mert ha többen leszünk, talán*) hamarabb fogunk meghallgatatt!

Egybírán nem lesz érdekelten, ha néhány adattal, melyet legújabban hírekről beszereztem, még jobban megvilágítani azt, mily káros az államra és mily sérelmes a gazdákra a fentebbi rendelet, melynek megváltoztatását nem feltétlenül, szinté lehetetlen.

A most szeszgyáraink nagy részében fennálló és működő lejáró készlekek átlag 30—90% alkoholtartalmu szeszre képesek előállítani, mely alkoholt értékesítéské ugyval minden kivételment ki nem előlíthető, de végre is ezen körülmény nem követhető az eddig jókara bizonyult rendszer kiküszöbölésé már csak azért sem, mivel a kifőzendő cefrére akár időpontot vitetik a lejáró készlekre, akár folytonosan pároltatik az a mezőgazdára épp úgy mint az államra, évszámra több előnyt nem biztosít, sem vesztéséget nem okoz. De meg úgy a hazai, valamint a külföldi szaktörtek azon nézetben vannak, speciál azonban Mierker tanár ezen esetre, midőn vele a kérdést közöltük, azt felelte, hogy arra nézve, vajon a folytonosan működő lejáró készleket mellet nagyobb-e a szeszgyáraké — az még mindig kétséges s mondhatni semmi kétségséget sem mutat s emelleggya csakos vizihány és drága tüzelanyaggal dolgozó szeszgyárásoknak

ajánlja a folytonosan működő lejáró készlekek alkalmazását.

Ezek után még azt is felhozhatom, hogy éppen Sárosvármegyében oly megszorított alkalmazása igen aggályos, azért, mert kis terjedelmű szeszgyárainknál, a hol nem a sok szesznek fejlesztése — és az alkoholtartalom fokozása áll a szeszgyároknak érdekeiben, hanem első sorban kellő minőségű és mennyiségű takarmánynyerés — melyet a moslékban nyerünk s csakis ezzel képes a felvidéki gázda állattalományának nagy részét 7—9 hónapon keresztül fentartani.

Különben igen sokat és világosan beszélnek az alábbi adatok, melyek egy részt a vármegyékben évről-évre apadó szeszgyárakról tesznek tanubizonyítást, de másrészt a 6—8 év alatt feldolgozott anyagot, valamint az abból nyert szeszt és az ezért fizetett állami adót is feltüntetik, nagy kérdő jelletten felhívítván azon kérdést, hisz hát ezen adatok szerint csakis az államnak és nem a gazdának van haszna, mert hát a törvény még megszorítani a még létező szeszgyárak működését?

Ezt igazán nem értjük, annál is inkább nem, mert hisz köztudomású dolog, hogy ma az embernek fizikai és gazdasági élete az elemekkel való alánál harcot képez, a sok oldalú károsodások és nehézségek jenyűzödések már-már kifárad a test és elme s emelleggya oda kellene terepednünk, hogy az állami békés viszonyok közt, a közállapotok és vállalatok fejlesztése legyen a cél, de ezt nem az elmélet élvont rendszeré szerint, hanem a gyakorlati életnek megfelelően, a tapasztalatok alapján alkotott szesztéma keretében érthetők csak meg! S így például egy rendelőt jó az ipari fejlődés előmozdítására, kérdés, jó lehet-e az a mezőgazdasági élet felvirágoztatására?

Az alábbi kimutatásból a fentieknek kívül kétségtelenül még az is kitűnik, hogy az 1888. évi 24. t.-cz. nemzetgazdaságilag károsan hatott közgazdaságunk fejlődésére és tökéletesítésére, előidézőn a szeszpárt rohamos hanyatlását.

Alábbi kimutatás az 1888/89. évekeltől kezdve az 1895/96. évi termelési évad végéig kiosztott szeszkontingenszt a termelt szesz mennyiségét és az ezután fizetett adót valamint a termelésnél felhasznált anyag mennyiségét tünteti fel.

Években	szeszgyár	kontingenszt m ³ k l i t r	szesz m ³ k l i t r	szeszadót Banczt
1888/89	51	33,252	23,198	776,930
1889/90	51	33,814	26,590	930,666
1890/91	46	33,308	19,800	698,000
1891/92	36	32,594	17,790	662,650
1892/93	43	34,505	21,353	747,395
1893/94	35	29,270	19,013	665,455
1894/95	35	30,442	18,740	655,900
1895/96	32	27,632	17,436	610,390

Ezen adatokból világosan látható, hogy a szeszgyárak évről-évre kevesebb szeszt érneknek, másrészt egészen beszüntetik az üzemet.

Felhasználtak a vármegyében szeszgyártásra:

években	malátát m ³ é t e r	burgonyát m ³ é t e r	tengerit m ³ é t e r
1890/91	12,401	189,305	15,356
1891/92	10,685	45,645	33,150
1892/93	12,367	178,492	2,626
1893/94	11,443	48,838	40,743
1894/95	12,449	152,209	674
1895/96	10,416	87,925	23,666

Látjuk ezen adatokból, hogy a mezőgazdaság felette szigorú szeszdó törvények csupán megynékben is mily káros hatásúak voltak a kincstárra nézve is, s ha a felhasznált nyersanyag mennyiségének arányát és súlyát mérlegeljük, arra a következtetésre jutunk, hogy Sárosvármegyében a

szeszlejáró készülékek megtartása mellett oda kell az állami kormányának törekedni, hogy minél inkább lehetővé tegye a kis- és közgazdaságokban is a moslék előállítását.

És mi abban a reményben számláljuk a napokat, hogy a földművelésügyi kormány a fent idézett rendeletet hatályon kívül fogja helyezni. Ugy legyen!

Hrólyai Emil.

LEVÉLSZEKRÉNY.

Feleletek.

Borókamag értékesítése.

Felelet a 311. számú kérdésre. A Borókamagot többféleképp lehet értékesíteni.

1. Szárított állapotban a borókamag kereskedelmi árucikkeket képez. Használják fűszerül, továbbá likőrök előállítására, gyögy-szerűl stb. A szárított boróká eladásra célzójából tegyen a kérdést a budapesti nagyobb áruháználk. (Thalmeier és Seitz, Norada Nándor, Detsinyi Frigyes, Kochmeister és társ.) A borókamag szárítása oly módon történik, hogy a teljesen érett, tehát fekete színű bogyók egy száraz, szellős és pormentes padlason ponyvákra vékony rétegek ki terítettek s több ízben átforgatnak. Kiszárításuk után szökőba felmérve elszálítathatók.

2. A borókamag felhasználható borovicska készítésére. E célból a teljesen érett mag lezedeték s aztán össze lesz zúzza. A zúst legelőszűrőbű rovatok hengerek között végeznik. Ezután az összezuzott magvakba meleg vizet öntünk, hogy az így nyert cefréből alkoholtint 25° C legyen. Hogy a cefre erjedésbe jöjjen, ahhoz széklesztő keverünk. A cefre csakhamar erjedésbe jön, s a ferjedés 48—72 óra alatt be van fejezve. Az utóerjedés, minthogy a borókás sz gyantát tartalmaz 14—20 napig is eltarthat. Az erjesztő helyiség hőfoka 24—25° C legyen. Minthogy nyitott edényekben a cefre fokozottan székleszt, cedszörvő a cefrét hordókban érjesztési, s hordó nyílásán elerjesztő tölelérel ellátni, az erjedés befejeztével, a mit a cefre kitisztulása mutat meg, a cefre akár kis üstön, akár más tökéletesebb főzőkészüléken leporálható. 100 kg. friss magból 12—18 liter 45—50%-os borovicska állítható elő.

3. A borókamagból előállítható borókamagolaj (Oleum juniperi communis) is. Ezen előállítás azonban, minthogy tetemes befektetést igényel, csakis nagyban áruki magát.

VEGYESEK.

Mai számunk tartalma:

Meghívó. — Meghívó.	Oldal
Magyar malomipar.	1487
Egy káros és sérelmes intézkedés a mezőgazdasági szeszgyárak adómentessége tárgyában.	1492
Erodéses kiállítás.	
Bosznia és Hercegovina mezőgazdasága a kiállítás.	1499
A szőlőörköly értékesítése.	1490
Gazdasági ipar.	
Konkolyválasztóval kombinált gabonastító-gép.	1491
Levészekrénny.	1492
Vegyesek.	1492
Kereskedelmi, földsz. — Szesztétel.	1495
Budapesti gabonastító — Szesztétel.	
— — — — — Elektromosképek budapesti betéveszárón. — Budapesti takarmányváros. — Al-talványok: Budapesti szürőmarbavásár. — Bécsi vágyómarbavásár. — Bécsi sertésvásár. — Bécsi szürőmarbavásár. — Bécsi juhvásár.	1496

*) Az O. M. G. E. tényleg azért nem foglalkozott a felterjesztéssel, mert a nyári időszakban üléseket nem tart, de már a legközelebbi választmányi ülés ügy sorozatába e tárgy fel van véve.

Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet.

BUDAPESTEN, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 8.

Alakult 1893. évtől.

Btők: TELEKI Géza gróf. Albttk: CSÁVÓSSY 18616.

Fejlesztési czélok:
ANDRÁSSY GÉZA gróf, HUZANOVIC SÁNDOR, DESSENYI ARISTID, KONJÁTHY BÉLA, PÉCHY TAMÁS, PÉSPÖKY FERENC, RUBINER GYULA, SEVENTHALLY KÁLMÁN, SZILÁSSY ZOLTÁN, SZÓTYI ESZTERÓD, SZÉKELY ISTVÁN gróf, TELEKI SÁNDOR gróf.

Vezérgazgató: SZÓTYI Zsigmond.

Az Országos Magyar Kölcsönös Biztosító Szövetkezet a gazdalkodás általános elismerése szerint híven megfélelvisélt a hivatásának; folyton fejleszt a reformokat, melyeket a gazdalkodás évek óta sürgött és a károknak gyors és méltóan ügyintézésével a felek teljes megelégedését vívta ki magának, az

épület és átalány (paushal) biztosításnál

rendkívül mérsékelt díjairal tetemes megtakarítást tesz lehetővé, a szövetkezet pusztán csak a díjakat számítja fel a megfelelő kincstári béléssel; minden más illeték kizárásával.

A takarmány és termények (szalmás eloség)

biztosítása szintén a legkedvezőbb feltételek mellett eszközölhető. A díjak itt is a lehető legmértékesebbek.

Gazdasági egyesületi tagok — tekintet nélkül a biztosított érték nagyságára — a tiszta díjból 5% díjmentesen részesülnek.

Kiszáradt, ha huzta egyszerre, vagy csapóvízben, és külső-külső ajánlati terményeket biztosítják, 10% kedvezményben részesülnek.

Bővebb felvilágosítással szolgál az igazgatóság Budapest, (József-körút 8. sz.) és a vidéken létesített ügynökségek.

Magyar kir. államvasutak.
1280/19. C. H. sz.

Hirdetmény.

Rajna-westfalli osztrák-magyar vasuti kötélek. Köln-Baunthor állomás megnyitása.

A Kölni kir. vasutizgatóság területhez tartozó Köln-Baunthor állomás f. ó. október 13-vel nyitott (takaróval vagy emédkül) kocsikba, vagy mászkocsik a rakott áruira néve a közforgalomnak átadott.
Ezen állomásra menő vagy ott feladott küldeményekre néve, a Kölni tudva fennálló díjtételek nyerne alkalmazást.

Budapest, 1896. szeptember 21.

A magyar kir. államvasutak igazgatósága, a rézes vasutak nevében is.

(Ütányomás nem díjazatik.)

Hirdetés.

A parnói uradalom Véese gazdaságában
f. hó 12-ére hirdett

szarvasmarha árverés

a vidéken uralkodó szá- és körömfájás miatt

elhalasztatik.

Véese, 1896. október 8-án.

1804

Az igazgatóság.

HIRDETÉSEK

felvételnek a kiadóhivatalban
BUDAPEST,
Üllői-ut 25-dik szám.

Hirdetmény.

A Bozjakovini uradalomban

50 darab kislejeztett számeletti

TEHÉN

október hó 15-ikén nyilvános árverés után

eladatik.

Bővebb felvilágosítás az uradalmi intézségnél Bozjakovina, u. p. Dugaszto, Horváthország, nyelhető.

Lapunk kiadóhivatalában, Budapest, Üllői-ut 25. (Köztelek.)

a következő gazdasági szakmunkák és regények leszállított áron kaphatók:

mezőgazdaságról

mezőrendőrségről

1894. évi XII. törvények,
a végrehajtásra vonatkozó
minisiteri rendelet,
magyarzatokkal cí-
lávra, egy füzetben.
Ára bérmentes küldéssel 1 frt 10 kr.

mesterséges borok

készítésének
forgalomba hozatalának
tilalmáról szóló

Törvény.

Magyarzó jegyzetekkel el-
látta: Dr. Lónyay Ferencz.
Ára 80 kr.

Magyar Gazdasági Czimtár

nagy negyodalak, 36 iv terjedelemben.

Tartalmazza az összes
gazd. egyesületek, gazdakörök, földbirtokosok,
uradalmak, hitbizományok, bérleők, gazdatisztek,
erdések
pontos és legmegbízhatóbb czimeit.

Miután az összes gazdasági egyesületek tagjainak névsora a lakhely és utolsó posta pontos megjelölésével befolgyaltak,
a gazdasági egyesületeknek és kereskedő világnak nagyon ajánlat.
Ára 5 frt 7 frt, kötve 7 frt 50 kr.

Igen érdekes regények leszállított áron:

NEM SZABAD SZERETNIE. Irta: Bedrogi
Lajos. Ára portómentesen megküldve 1 forint
hellyel 40 krajczár.

AZ ERDÉSZ UR FIA. Irta: Bedrogi
Lajos. Ára portómentesen megküldve 1 frt hely.
40 krajczár.

BELLA. Irta: Anna Verina Gentile. Ára portó-
mentesen megküldve 1 frt helyett
40 krajczár.

MI A SZERELEM? Irta: Marion Cawford,
fordította: Fáy I. Béla. Ára portómentesen
megküldve 1 frt helyett 40 kr.

EGY CSODAEMBERT KALANDJAI.
Irta: Conan Doyle, fordította Fáy I. Béla. Ára:
portómentesen megküldve 1 frt helyett 40 kr.

A MALOM TÖRTÉNETE. Irta: Saper-
stein. Ára portómentesen megküldve 1 frt helyett
40 krajczár.

A HOVAL ÉS ÖRDÖG. Irta: Mathers Heine
Frey. Ára portómentesen megküldve 1 frt helyett
40 krajczár.

BONDA MIKLÓS. Irta: Virág Gyula. Ára
portómentesen megküldve 1 frt helyett 40 krajczár.

A sertés javítása

és
hizlalása
gazdák és hizlalók hasz-
nátára.

Irta:
K. Ruffy Pál
uradalmi főoszt.
■ Ára portómentesen küldéssel
1 frt 10 kr. ■

A mezőgazdaság és mezőrendőrség-
ségről szóló 1894. évi XII-dik
törv. czikk alapján összedolított:
1.
Káté közsejti mez- és hegyörök
száma.

Ára portómentesen küldéssel 20 kr.
II.

Káté az uradalmi csöszök
száma.
Ára portómentesen küldéssel 20 kr.
Összedolította: Dr. BALKAY BÉLA.
Mindkettő czikkos szabkönyvvala
keménytitlábbal van kötve és 20
oldalas jegyzék-naplóval ellátva.

62503/1896.

ÁRLEJTÉS.

A közös hadügyminiszterium a mellékelt jegyzékben felsorolt tárgyak szállítással nyílvános árlejtés útján szándékozik biztosítani, mívégből a vállalkozni kívánók ezennel írásbeli ajánlatok tételére hivatnak fel.

I. Csisak osztrák vagy magyar állampolgárok ajánlatai vételnek figyelembe, kiknek szállítási képessége és megbízhatósága minden kétségen felül áll. Azon czégek azonban, melyek a hadsereg részére szállító koncernumoknál tagjai, ezen árlejtés alkalmazmáig egyáltalán nem vételnek figyelembe. A szállított tárgyakat okvetlenül belföldön és belföldi anyagból kell előállítani.

A magyar korona országából pályázó pályanyertes vállalkozó a szállított czikkeket és a hozzájuk szükséges anyagokat ez utóbbiakat, a mennyiben a mintának megfelelő czikkeik gyártásához szükséges mennyiség és minőségben, valamint a Magyarországon kívül fennálló árakkal egyenlő vagy olcsóbb árban kaphatók — a magyar korona országában tartozik előállítani, illetve előállítani.

II. Azon ajánlattevők, kik a közös hadügyminiszterium előtt korábbi szállítások révén még nem ismeretek, megbízhatóságukat és szállító képességüket bizonyítványokkal tartoznak igazolni.

Ily bizonyítványok kiállítására hivatva vannak:

1. A kereskedelmi czég jegyzékbe bevezetett czégekre néző azon kereskedelmi és iparkamara, melynek területén az ajánlattevő czég telepe van.

2. Azon ajánlattevőkre néző, kiknek czége törvényszékiileg bejegyezve nincsen, azon első fokú közigazgatási hatóság, melynek területén az ajánlattevő lakhelye van.

Ezen bizonyítványok a kiállításukra hivatott közegek által a feleknek nem adtnak ki, hanem közvetlenül a közös hadügyminiszteriumhoz küldetnek meg.

A pályázók mindegyikének okmány kiállítása iránt az illetékes kereskedelmi és iparkamara (I. fokú közigazgatási hatóság) idejében kérvényt kell benyújtani, melyben:

1. a czégek- és keresztnév (a czég szérszerinti megjelölése),
2. az üzletg és lakhely,
3. a versenytárgyalás megájtására hivatott katonai hatóság (jelen esetben a közös hadügyminiszterium),
4. a versenytárgyalás napja,

5. a szállított tárgyak mennyiségére pontosan kiteendő.
6. A végzés, melyet a vállalkozó e folyamodványra kap, az ajánlatához mellékelendő.

III. Az ajánlat csakis a mellékelt jegyzékben megnevezett czikkekre szerkozhatók és akár az egyes tárgyak összennyiségére, akár azok egy tetszés szerinti részére szólhat.

IV. Az összes tárgyak a brünni, budapesti, gráci és kaiser-ebersdorfi ruharaktárban megtekinthetők, lepeostott minták szerint szállítandók, melyeknek minősége a megkövetelt minőség minimumnak tekintendő.

Oly czikkeket, melyekből többféle méretnagyság van megállapítva és melyekről néző a szükséglet a mellékelt jegyzékben nincsen az egyes nagysági osztályok szerint feltüntetve, az előírt nagyságra osztály százelékek arányában szállítandók.

A kötött-szövött pamutszövetből készült alsó nadrágok szállítására ajánlatot tervők ily nadrágok két nagyságú osztályban tartoznak az ajánlatnál mintaként bemutatni. Az első nagysági osztálybelieknek 112 cm., a második nagysági osztálybelieknek 104 cm. hosszúsággal kell bírniok. A minták szállításánál a esomagan az ajánlattevő neve és a szállítvány czéjla olvashatón kirándó.

Vállalkozók a mintáknak (a kötött-szövött pamutnadrágok kivételével) az ár megjelölése mellett leendő kiszolgáltatásra iránt az említett és megjelölt helyeken 1897. évi február 14-ig, február 14. a vállalkozók által ezen mintákért fizetendő árban a közvetlen beszerzési költségnek felül 15% kezelési költség is befoglalatik.

V. A szállítás legkésőbb 1897. évi szeptember hó végéig négy egyenlő részletben akként teljesíthető, hogy a megrendelt mennyiség egy-egy negyed része 1897. évi márczius, május, június és szeptember hó végéig lesz beszállítatva.

A borjúbór és tollnyársítási bóróndóhoz szükséges nádelemanyag betéteket azonban egy-egy harmadik mennyiségben 1897. február 14-ig, április és június hó végéig, az irat és szárm-bóróndóhoz szükséges nádelemanyag-betéteket pedig az összes 1897. február végéig kell beszállítani.

A közös hadügyminiszterium kifejezetten fentartja magának azon jogot, hogy a felajánlott szállítási mennyiséget esetleg leszállíthassa, vagy esetleg felével feljelje.

Ilyen többletet 1897. évi február 14-ig, február 14-ig, április és június hó végéig, az irat és szárm-bóróndóhoz szükséges nádelemanyag-betéteket pedig az összes 1897. február végéig kell beszállítani.

VI. Az ajánlatban, mely a jelen hirdetéshez csatolt minta szerint szerkesztendő, pontosan és érthetően kell kitenni azon ruharaktár nevet, melybe a vállalkozó a beszállított eszközöket kívánja, az ajánlott czikkeket mennyiségért és megnevezésért minden egyes czikknek számokkal és szóval kifejezett árárt és a szállítási határidőt.

Ha a hadügyi kormány az ajánlattevőnek a beszállítási helyére vonatkozó kívánásáért a szállítási odatétele alkalmazmá nem teljesítheti, ajánlattevő a szállítást más vagy esetleg több ruharaktárral intézte be saját vesztélyére és költségére tartozik eszközölni.

A szállításon egyébként megengedettek, hogy a tárgyak az illetékes helyiségkőz legközelebb eső ruharaktárban megvizsgálathassanak és aztán adott esetben saját vesztélyére és költségére a többi ruharaktárral is intézte be küldésére.

A ruharaktárakhoz ezimzett azon vasúti teherzállítmányokra néző, melyek kifogásoltan megvizsgálhatók után a ruharaktár által átvetetnek a szállításon visszatérési útján a katonai díjazás kedvezménye van biztosítva. E czéllő a ruharaktár az illető szállító tulajdon igazolja a szállításon, hogy szállítmánya a katonai kincstár tulajdonosának van.

VII. Ha több vállalkozó együttesen pályázik, az ajánlatban határozatban kitéendő:

1. hogy a szállítási feltételek pontos betájtásáért egyetemlegesen szavatosságot vállalnak és
2. hogy ki van felhatalmazva növeikben ezen szállítási ügyletnél a közös hadügyminiszteriummal érintkezni.

Ily árak ajánlattevők által a beszállított átal állások és lakhelyük megnevezése mellett vezetők és készírtvevűkkel aláírandó.

VIII. Az ajánlat biztosítására az ajánlott czikkeket után követelt árak értékének 5%-a azaz öt százaléka bánatpánzt fejében a hadtestparancsnokok székelyén levő valamely katonai pénztárnál (fizetési helynél) letendő. A bánatpánzt készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban fizethető le.

IX. A bánatpánzt lefizetése az összeg és minőségének megnevezésével együtt (készpénz, értékpapir) az ajánlatban leemeltetik. A katonai pénztár (fizetési hely) által a bánatpánzt lefizetésre kiszolgáltatott letéti ismeretvény a lepeostott ajánlattal egyidejűleg, de külön szinten lepeostelt börtökben (a hirdetés végén levő minta szerint) a közös hadügyminiszteriumnak beküldendő.

Megjegyeztetik, hogy a börtökbe zárt ajánlatokat és a letéti elismervényeket együtt egy börtökbe tenni nem szabad, hanem azok külön-külön, de egyidejűleg küldendők be. A bánatpánzt lefizetése végezt az ajánlattevők idejékorán, tehát nem az ajánlatok benyújtására kitűzött határpán lejártá előtti utolsó napokban forduljanak az illető katonai pénztárhoz (fizetési helyhez).

X. Az ajánlatoknál, melyeket a hadügyminiszterium előtt ismeretlen szádelő a szállítóképességek és megbízhatóságuk bizonyítása czéjllőbe beadott kérvényekre hozott és a II. pontban említett kereskedelmi és iparkamara, illetőleg első fokú közigazgatási hatóság végzésével is tartoznak felszerelni, továbbá a bánatpánzt lefizetését igazoló egyidejűleg, de elkülvítve beküldendő letéti ismeretvényeknek közvetlenül és legkésőbb 1896. évi november hó 10-ének (tiszedékek) déli 12 óráig kell a közös hadügyminiszterium iktató hivatalába érkezniök.

XI. A szerződési tervezet alakjában szerkesztett részletes feltételek a hadtesthadbiztosságoknál, a IV. pontban említett ruharaktárral intézeknél, az osztrák-magyar monarchia összes kereskedelmi és iparkamaraiknál, a bu lapesti kereskedelmi múzeumnál és az „Országos iparügyeslet”-nél Budapesten megtekinthető.

XII. Az ajánlattevők ajánlataikban határozatban kijelenteni tartoznak:

1. hogy a szállítási és szerződési feltételeket megtekintették, meg is értették és hogy magukat azoknak teljesen alávetik,
2. hogy a kiirt tárgyak mintáit teljesen megismerlétek és úgy az anyagra néző, melyben azok készültek, valamint a készítés módjára néző tüzetes tájékozást szereztek maguknak.

XIII. Ha az ajánlatban számmal vagy szóval kiírt árak foglaltatnak, akkor mindig a szóval kiírt árak az irányadók.

Az ajánlat a vállalkozók néző a benyújtás pillanatában a hadügyi kormányra néző azonban csak akkor válik köztelőz erjűvé, midőn a közös hadügyi miniszterium a pályanyortest ajánlatának elfogadásáról értesítette.

Az ajánlattevő lemond a visszalépés jogáról, továbbá az általános osztrák polgári törvénykönyv 862. §-ában, valamint az osztr. kereskedelmi törvény 318. és 319. illetve a magyar kereskedelmi

törvény 314. és 315. §-ában ígéretnök elfogadására néve megállapított határidőkről.

XIV. A közös hadügyministerium fentartja magának, hogy ajánlattevők közt szabadon választhasson.

Ezenlő feltételek mellett azok kik az ajánlott czikket maguk állítják elő (a termelők) a közvetítő kereskedőkkel szemben előnyben részesülnek.

Ha valamely ajánlat nem teljes tartalmában, hanem a felajánlott mennyiség vagy ár leszállításával fogadtaték el, az esetben tartozik az ajánlattevő az erre vonatkozó értesítés vételétől számított 5 (öt) nap alatt a közös hadügyministeriumnál írásbeli nyilatkozatot benyújtani arra néve, vajjon ajánlatának módosítását elfogadja-e vagy sem?

A módosítva elfogadott ajánlat a vállalkozó részéről is elfogadottnak tekintetik, ha ez a jelzett 5 napi határidőn belül az említett nyilatkozatot egyáltalán nem, vagy határozatlanul tette.

Ha azonban egy és ugyanazon pályázatban különböző cik-

kekre együttesen tett ajánlatok közül csak az egyik vagy másik fogadtaték el, ez az ajánlattevőre azonnal kötelező.

XV. Az ajánlattevők tartoznak ajánlatuknak teljes részleges, vagy hozzájárulással módosított elfogadása után a letett bánatkézzel a szállítási érték 10%-ában megállapított szerződési biztosítékká kiegészíteni és az irásbeli szerződési, melynek egyik példány a vállalkozó kötelességén szabályszerű bélyegekkel ellátandó, megkötni.

Ha valamely pályázatért ajánlattevő a szerződést aláírni vonakodnék, vagy annak aláírása végett az ezekben hozzá intézett felszólítás ellenére meg nem jelennék, az esetben a teljes, részlegesen, vagy az ajánlattevő hozzájárulásával módosítva elfogadott ajánlat a jelen hirdetményhez tartozó szerződési tervvel együtt a szerződést pótolja.

A fentebbi feltételeknek bármely irányban meg nem felelő, vagy elkésve benyújtott ugyiszintlen a táviratilag tett ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

Ajánlati minta :

A cs. és kir. közös hadügyministeriumnak.

50 kros
bélyeg

AJÁNLAT.

Én N. . . . . lakos ezenlő kijelentem, miszerint késő vagyok a . . . . . i cs. és kir. katonai ruharaktárba az alább felsorolt tárgyakat az alább megjelölt mennyiségben, a kitöltött árakat és határidőben szerződésszerűleg szállítani.

A szállítandó tárgyaknak					Szállítási határidő
mennyisége	megnevezése	ár		Szállítási határidő	
		megnevezés nélküli	számla nélküli		
		frt.	kr.		
darab	készlet stb.				
		1 db-nak	1 készletnek stb.		
		1/4		márczius	
		1/4	1897.	május	
		1/4	év	julius	
		1/4		szepetemb.	
				hó végéig *)	

Elismerem :

1. hogy a közös hadügyministerium által 1641/13. oszt. 1896. szám alatt kibocsátott szállítási és szerződési feltételeket megtekinttem és azokat meg is értem, és hogy magamat azoknak teljesen alávetem; továbbá

*) Nádlemezenyagot illetőleg az V. pontban említett szállítási határidők tartandók be.

2. hogy a kiírt tárgyak mintáit behatóan megtekinttem és magamat azok anyaga és kivete tekintelében részletesen tájékoztam.

Ígéretem pontos teljesítését 60 százalékos bánatkézzel kezelve, mely . . . . . frtból készpénzben, (értékpapírokban, okmányokban), áll . . . . . frt. . . . . krosszalállítású értékek felel meg és a külön boríték alatt egységlege betorjlesztet letéti elismervény szerint az . . . . . i katonai pöntárnál (üzetési helynél) letébe helyeztettem.

A megbízhatósági és szállítási képességi bizonyítvány kiállítása iránti kérvényre vonatkozó hivatalos végzés ide csatolom.

Kelt . . . . . en, 1896 . . . . . hó . . . . . n.

(Az ajánlatban szájtékú aláírása, esetleg törvényszékiileg bejegyzett cég megnevezése.)

Az ajánlat borítékának mintája:

A cs. és kir. közös hadügyministeriumnak

Bécsben.

N. N. ajánlata ruházati és felszerelési szükségletek szállítására vonatkozólag a 1641/13. oszt. 1896. sz. hirdetmény folytán.

A bánatkézzel borítékának mintája:

A cs. és kir. közös hadügyministeriumnak

Bécsben.

Letéti elismervény . . . . . frt. . . . . krról (készpénzben, értékpapírokban, okmányokban) N. N.-nek ruházati és felszerelési szükségletekre vonatkozó ajánlatahoz az 1641/96. számú hirdetmény folytán.

A szállítási tárgyak jegyzéke :

Mennyiség	A tárgyak megnevezése	Az árak ajánlatok	Mennyiség	A tárgyak megnevezése	Az árak ajánlatok
160	készlet		780	darab a	
1790	"		800	"	
780	"		210	"	
200	"		230	"	
1360	"		350	"	
556	"		590	"	
28950	drb.		1780	"	
3880	"		1200	"	
7500	"		900	"	
50	"		1860	"	
195	"		1450	pár	
250	"		1420	"	
400	"		230	drb.	
20	"		90	pár	
100	"		600	drb.	
			19600	"	

Folytatása a tuloldalon.

